

TERÖR SUÇU VE CEZASI

Ülkemizde yaşanan başarısız darbe girişimi dolayısıyla idam tartışmaları bir kez daha gündeme geldi. Bundan önce de cinsel istismar, cinayet, tecavüz suçları sebebiyle aynı tartışmalara tanık olmuştuk.

Son yaşanan olaylar öncekilerden çok daha ileri bir boyuta ulaşmıştır. Keşke önceki yaşadıklarımızdan ders çıkarılıp gerekli adımlar atılmış olsaydı, bu gün için daha iyi bir konumda olabilirdik. Bu gün toplumun büyük bir kısmı tarafından, ısrarlı bir şekilde dile getirilen, başta cumhurbaşkanımız olmak üzere hükümet ve muhalefetin çoğunluğu tarafından da desteklenen idam cezası, yasalaşsa da -hukukun genel prensipleri sebebiyle- başarısız darbe girişiminde bulunan suçlular için uygulamak mümkün gözükmemektedir. Taraf olduğumuz çeşitli uluslararası antlaşma ve taahhütler sebebiyle kısa vadede idam cezasının yasalaşması ve uygulanması çok kolay değil. Bununla birlikte bu konuda yapılacak düzenleme için bu günden daha uygun bir zemin bulmak her zaman mümkün değildir. Dolayısıyla bu konuda sözden ziyade gerekli adımların atılmasına öncelik verilmeli, -temenni etmemekle birlikte- bundan sonra ortaya çıkacak olumsuzluklar için yasal düzenlemeye gidilmelidir.

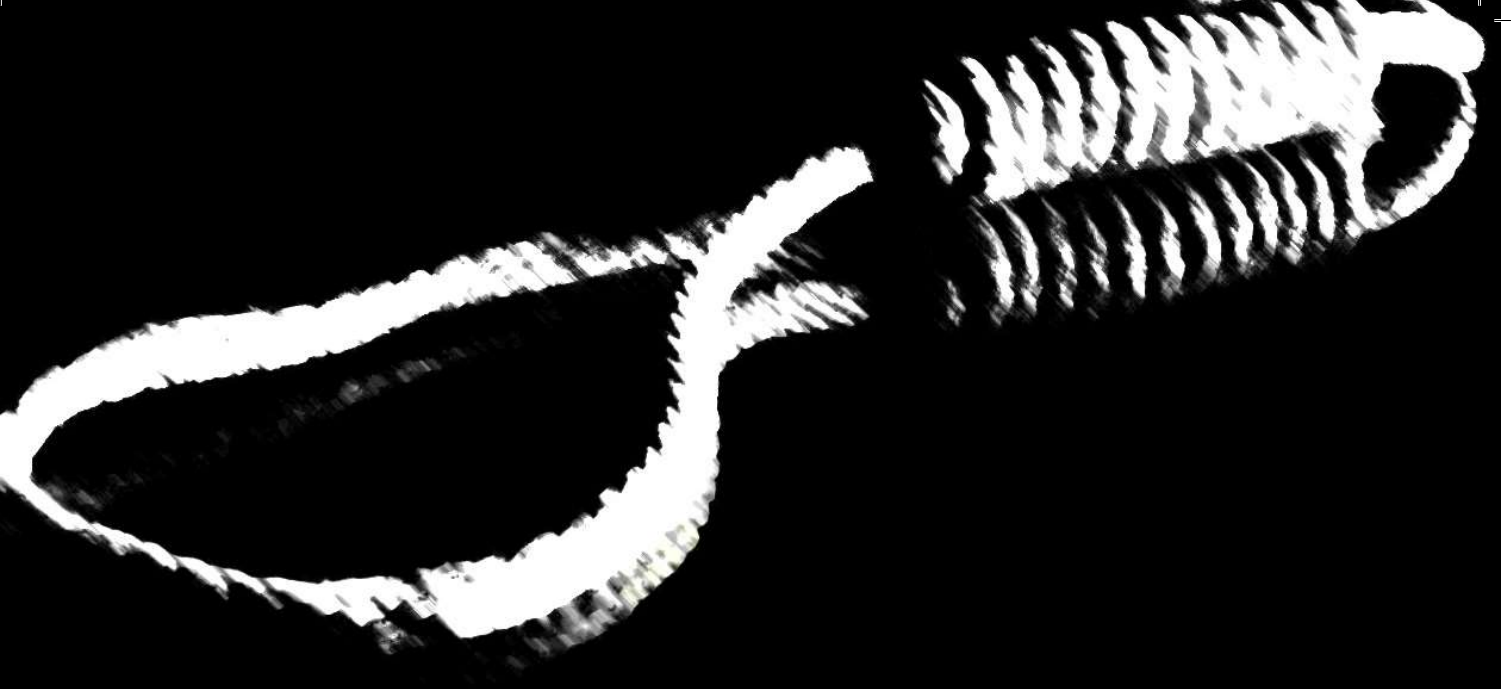
Biz, çocuklara yönelik taciz ve vahşi cinayetler dolayısıyla toplumun gündemine gelen idam tartışmaları sürecinde, "*İdam Cezası Geri Gelmeli Mi?*" başlıklı bir makale kaleme almış, orada konuyla ilgili görüşlerimizi belirtmiştik.¹ Söz konusu makalede özet olarak, idam yerine infazı maktul yakınlarının talebine bağlı ve sadece kasten adam öldürme suçuyla sınırlı olmak üzere "*kıyas*" cezasını önermiştik. İdam cezasının tarihi süreç içerisinde siyasî olarak istismar edildiğini ve çoğunlukla kasten adam öldürme suçu dışındaki suç-

lular için uygulandığını ifade etmiştik. Günümüzde İslâm ülkeleri de dâhil olmak üzere birçok ülkede bu tür siyasî idam cezaları maalesef infaz edilmeye devam etmektedir. İdam cezası konusunda yapılacak düzenlemede sözünü ettiğimiz ayırım yapılmasının hayati öneme haiz olduğunu düşünüyoruz.

Adı geçen makalede kasten adam öldürme suçu ve kıyas cezası ile sınırlandırılmış, terör suçlarına değinilmemişti. Bu makalede terör suçu ve cezası üzerinde duracağız.

Toplumsal barış ve huzuru bozmayı hedef alan terör ve şiddet eylemleri günümüz dünyasında gündemde önemli bir yer işgal etmekte ve insanları korku ve endişeye sevk eden kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kabul edilemez davranışlar olarak nitelendirilen şiddet eylemleri için, tüm ulusların yasalarında ağır ceza yaptırımlar öngörülmektedir. Toplumun barış ve huzurunu tehdit eden terör ve şiddet eylemleri, sadece suçun doğrudan mağduru olanları değil, toplumun tüm kesimlerini etkilemekte, insanları korku ve endişeye sevk etmektedir.

Kur'an, can ve mal varlığına karşı işlenen suçları iki farklı kategoride değerlendirmektedir. Bunlardan ilki, adî suç kapsamında yer alan suçlardır ki Kur'an bu tür suçları "*zulüm*" kavramıyla nitelendirilmektedir.² İkinci gruptaki suçlar ise "*fesat*" olarak nitelendirilen, toplumun huzur ve barışını bozmayı hedef alan terör suçlarıdır. Kasten adam öldürme ve mal varlığına yönelik

her bir suç, adî suç kapsamında olabileceği gibi, ikinci grup olarak yer verdiğimiz, toplumun huzur ve barışını yok etmeye yönelik terör suçları çerçevesinde de işlebilmektedir.

Aşağıdaki ayetler söz konusu farklı yapıyı ortaya koymaktadır:

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ

Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse...³

Yusuf (a.s.)'un kardeşleri kendilerine isnat edilen hırsızlık suçlamasına cevaben:

biz bu ülkede fesat çıkarmaya gelmedik, hırsız da değiliz⁴ şeklinde savunma yapmaktadırlar. Kendilerine yöneltilen suçun malvarlığına yönelik olduğu hesaba katıldığında, bu kapsamda zulüm ve fesat şeklindeki her iki tür suçlamayı da kabul etmedikleri anlaşılmaktadır.

Yukardaki her iki ayetteki ifadeler kasten öldürme ve mal varlığına yönelik suçları;

- 1- Bir cana karşılık olmaksızın öldürme (adî suç)
- 2- Toplumsal barışı tehdit eden terör (hirabe) suçu kapsamında öldürme olmak üzere iki ayrı tür olarak sınıflandırmaktadır.

Şimdi yukardaki sınıflandırmaya göre ikinci gruptaki terör suçları ve cezasına geçebiliriz. Bu konuda ilk ola-

rak, *İslâm* ceza hukukunda suça göre değişen ceza, diğer bir deyişle suçun niteliği değiştikçe buna paralel olarak cezanın da değiştiğini belirtmeliyiz.

Bu girişten sonra şimdi toplumsal huzur ve barışa yönelik suçlar ve cezalarının açıklandığı ayete geçebiliriz:

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ جَزَاءُ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Allah ve Resulüne karşı savaşan ve yeryüzünde düzeni bozmaya çalışanların cezası öldürülmeleri yahut asılmaları veya el ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi yahut da buldukları yerden sürülmeleridir. Bu onların dünyadaki rezilliğidir. Ahirette de onlar için büyük bir azap vardır.⁵

Ayette ilk olarak, suçun niteliği üzerinde durulmakta daha sonra suçun ağırlığına göre değişen yaptırımlar sıralanmaktadır. Suçun niteliğinden kastımız terör suçunu yukarıda belirttiğimiz iki farklı tür suçtan ikinci grupta yer almasını sağlayan “*fesat*” kavramıdır. Can ve mal varlığına yönelik suçlar “*yeryüzünde bozgunculuk çıkararak Allah ve resulüne savaş açmak*” vasfıyla birleşince, suç farklı bir boyut kazanmakta, toplumu hedef alan organize bir yapıya bürünmekte, dolayısıyla bu farklılığın tabii bir sonucu olarak cezai yaptırım da değişmektedir.

Ayette yer alan Allah ve resulüne karşı savaş açmanın

fiilen mümkün olamayacağı hesaba katıldığında söz konusu ifadenin mecâzi, yani Allah ve resulünün ortaya koyduğu düzene, onun hükümlerine, siyasal yapıya, sisteme yönelik bir saldırı ve savaş anlamı taşıdığı sonucuna varılabilir. Allah ve resulünün korumayı hedeflediği, toplumun huzur ve güvenini yok etmeye yönelik bütün saldırılar bu kapsamda değerlendirilebilir.

İslâm bilginleri Mâide suresi 33. ayetinin terör (hirâbe) suçunun cezasını düzenlediği konusunda hem fikir olmakla birlikte, suçun kapsam alanı konusunda oldukça dar bir çerçeve çizilmekte ve yönetime karşı isyan (bağy) suçunu ayrı bir kategoride ele almaktadırlar. Fıkıh literatüründe suçun kapsamının yol kesme, eşkıyalık (ka'û-tarik) şeklinde sınırlandırıldığı görülmektedir. Bununla birlikte çağdaş İslâm bilginlerinden bir kısmı, eşkıyalık ile yönetime karşı isyan, başkaldırı suçlarının, Hz. Peygamber döneminde iç-içe bir görünüm arz etmekle birlikte, sonraki dönemlerde oluşan literatürde, bu suçların birbirinden ayrıldığı, aslında -günümüzün diliyle söylemek gerekirse- her türlü terör ve meşru yönetime karşı işlenen kalkışma, Mâide Suresi 33. ayetinin kapsam alanında hirâbe suç

olarak değerlendirilmektedir.⁶ Bizim kanaatimizde bu yöndedir. Günümüzde dünyanın çeşitli bölgelerinde sıklıkla ortaya çıkan, meşru yönetime karşı darbe girişimlerinde bulunanlara karşı uygulanması gereken İslâmî cezanın söz konusu ayet çerçevesinde belirlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

...yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışılan...yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışılan... *وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا* ifadesi yukarıda belirtildiği üzere haksız fiilin tüm toplumu hedef alan bir yapıya büründüğünü göstermektedir. Nitekim bu tür suçlarda toplumsal kargaşa, panik ve korku ortamının oluşturulması amaçlanmaktadır. Günümüz dünyasında şiddet ve terör olarak nitelendirilen bu tür eylemler, her zamankinden daha çok insanlık adına bir tehdit unsuru olmaya devam etmektedir.

Ayette genel olarak tanımlanan “yeryüzünde bozgunculuk çıkararak Allah ve Resulüne savaş açma” suçunun cezası, suça göre değişen birkaç madde olarak öngörülmektedir. Sonuç olarak işlenen suç sadece can ya da mülkiyet hakkına yönelik olabileceği gibi her iki hak ihlalinin bulunduğu bir yapıda veya can ve mülkiyet ihlali olmaksızın toplumu korku ve dehşete

sevk eden bir durum da olabilmektedir. Ayette tüm bu farklı suçların her birisi için farklı cezai yaptırımlar söz konusu edilmektedir. Toplumsal barışı tehdit eden şiddet eylemleri Kur'an'da diğerlerinden farklı olarak, bozgunculuk (fesad) kavramıyla nitelendirilmektedir. İlgili ayette toplumun huzurunu bozmaya yönelik suçlar için; Ölüm, asma (salb) el ve ayağın çaprazlama kesilmesi ve sürgün cezaları öngörülmektedir.

Malikilerin hangi suçu işlerse işlesin, yetkili otoriteye ayetteki cezalardan herhangi birisini tercih etme yetkisi veren görüşlerine karşılık, -ayrıntısındaki farklılıklar bir tarafa bırakılacak olursa- cumhurun kanaatine göre cezalar işlenen suça göre değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla, ancak öldüren hakkında ölüm, mala yönelik hak ihlallerinde organ/uzuv kesimi, sadece halkı korku ve endişeye sevk eden durumlarda ise faile sürgün (nefy) cezası verileceği sonucuna varılmaktadır. Sözü edilen yaptırımlarla işlenen suçların ağırlığına göre bir eşleştirmenin yapılmasının daha doğru olacağı, Malikiler tarafından dile getirilen, yaptırımlardan birinin tercihi şeklindeki yaklaşımın suç ceza uygunluğunu esas almadığı dolayısıyla; yerinde ve doğru bir anlayış olamayacağı ifade edilmektedir.⁷ Bu noktada adî cinayet kapsamındaki kısas suç ve cezası ile terör suçları arasındaki en önemli farkın, faillerin ele geçirilmesinden sonra, terör suçlarında affın söz konusu olmadığını özellikle belirtmeliyiz.

Sonuç olarak konu, İslâm ceza hukukunda temel bir ilke konumunda olan Şûrâ suresi 40. ayetindeki **bir**

suçun karşılığı ona uygun (misil) bir cezadır⁸ ifadeleri çerçevesinde, ayette öngörülen cezaların karşılığı olan suçlarla eşleştirildiğinde, aşağıda sonuçlara ulaşılmaktadır:

- 1- Toplumsal barışı tehdit eden suçlar konusunda liderlik konumunda olan, öncülük eden kişiler için asma (salb) cezası, eylem ölümle sonuçlanmışsa daha sonra ölüm cezası,⁹
- 2- Ölümle sonuçlanan suçlarda öldürme fiilini gerçekleştiren liderlik vasfı olmayanlar için ölüm cezası,
- 3- Öldürmenin olmadığı ancak mal varlığına yönelik hak ihlallerinin bulunduğu suçlarda el ve ayağın çapraz olarak kesilmesi,
- 4- Öldürme ve mal varlığına yönelik saldırı olmaksızın toplumun huzur ve güvenini sarsan, insanlar arasında panik ve korkuya sebebiyet veren eylemciler için sürgün cezası.

Sonuç olarak, tüm toplum tarafından özlem duyulan sivil anayasa çalışmalarında suç ve cezalara ilişkin esaslar kısmının milletimizin beklentileri doğrultusunda düzenlenmesi, son dönemde yaşadığımız üzücü olaylardan alacağımız dersin kazanımı olacağı kanaatimizi ifade edelim.

Notlar

1. Adı geçen makale için bkz. Kitap ve Hikmet Dergisi sayı, 5
2. Örnek olarak bkz. Mâide, 5 /38,39; İsrâ, 17/33
3. Mâide 5/32
4. Yûsuf 12/73
5. Mâide 5/33.
6. Ayrıntılı bilgi için bkz. Suat Erdoğan, Kur'a-Sünnet Işığında Suç-Ceza Uygunluğu,

7. Süleymaniye Vakfı Yayınları, 2014, İstanbul, s. 238 vd.
8. Ayrıntılı bil için bkz. Erdoğan, a.g.e, s. 247 vd.
9. Şûrâ 42/40
9. İbn Teymiyye (ö. 728/1327) asmayı, (salb) ölüm cezasının infazından sonra, cesedin insanların görebileceği yüksek bir yere asılarak, ibret amacıyla teşhir edilmesi anlamında olduğu kanaatindedir. (İbn Teymiyye, Siya-

setü's-şer'iyye, s. 72) Bu şekilde salb, ölüm cezasının infazı olarak sıklıkla kullanılan darağacında ipe asarak suçlunun hayatına son verme yönteminden farklılık göstermektedir. Nisa, 4/157. ayetindeki "...onu öldürmediler ve asmadılar...", Şeklindeki ifadeler öldürme ve asmayı birbirinden ayıran bu anlayışı doğrulamaktadır. Asma (salb) cezası ileki ifadeler ilgili farklı değerlendirmeler için bkz. Erdoğan, a.g.e, s. 249 vd.